

scūt ea p q̄ alia pfecti⁹ itelligunt⁹ :
 q̄uis illa facili⁹ sit itelligē vphabē
 fm̄ cōmunē modū. sic facili⁹ ē sciē
 argumentari eo mō q̄ etiaz idiote
 vtunē dialectica q̄dā / q̄ scire regu-
 las logicas : et tñ p̄eaddiscuntē re-
 gulę logicę. ad hoc q̄ aliquis pfe-
 ctus argumētari valeat / q̄ com-
 munter idiote argumētantē. et si-
 militer facili⁹ ē obseruare p̄cepta
 fm̄ impfectū modū. q̄ obseruare
 cōsilia. et tñ qui tendūt ad pfectaz
 p̄ceptoz obseruātiāz / oportet q̄
 incipiāt a cōsilijs. sic a quibusdam
 istrumētis. ¶ Ad. xiiij. dō. q̄ illa
 q̄ dñs sup addit nō sūt cōsilia s̄ p̄e-
 cepta vtz tū ex ipsis v̄bis dñi q̄ ibi
 ponūt. tuz etiā ex expositōe Aug-
 i li. de ser. dñi i mōte. ¶ Ad. xiiij.
 dicendū. q̄ obseruātia p̄ceptoz
 ruz fm̄ impfectū modū / ē minimū
 in vita spūali. sed ē maximū si ob-
 seruēt p̄fecte. ¶ Ad. xv. dicendū.
 q̄ p̄fectiora euāgelij nō solū sunt
 cōsilia. sed etiā p̄cepta vt ex dictis
 patz. ¶ Ad. xvj. dicendū. q̄ illud
 a quo nō ouertit cōsequētia s̄sistē
 di. et si sit p̄us nat̄a quodāmō. nō
 tñ oportet q̄ semp sit p̄us tpe. nō
 em̄ in angelis viuere p̄cedit intel-
 ligere. q̄uis omē itelligēs sit vi-
 uēs. q̄ statim a p̄ncipio angeli vitā
 p̄fectaz hñt. q̄ ē itellectual. et s̄s̄
 q̄ volūt plei⁹ p̄cepta custodire sta-
 tim a p̄ncipio cōsilia assumē dñt / li-
 cet nō oēs obseruātes p̄cepta ob-
 seruāt cōsilia. .xv. .q.

Querit si carnalis copula
 sit d̄ s̄s̄tātia m̄rimoni.
 Et ostēdit q̄ sic. q̄ si a-
 liq̄s cōtraheret cū aliqua tali con-
 ditione / q̄ nūq̄ carnali copule cō-
 sentiret / non esset matrimonium.
 ergo consensus requirit v̄triusq̄.
 ¶ Contra. virgo gloriosa vere cō-
 traxit. et tñ carnali copule nō con-
 sensit. vñ dicit Luce. i. Quo modo
 fiet istud. qm̄ viruz nō cognosco.
 id est cognoscere nō p̄pono. ¶

in m̄rimonio cōtrahēdo de lege cō-
 muni requirit consensus in carna-
 le coplaz aut nō erit matrimonium.
 sed de lege et priuilegio sp̄ali aliter
 ē. vbiq̄ em̄ tria bona matrimo-
 ni sūt salua. scz fides proles et sa-
 cramētū / ibi ē m̄rimoniū. et tanto
 purius q̄nto hęc sūt a sordibz re-
 mota. vñ Augus. cōtra Iulij. In il-
 lo m̄rimonio Marię et Ioseph dō-
 mia tria dixi bona coniugū esse com-
 pleta. fidē q̄ nullū adulteriū. plē
 q̄ ipm̄ dñm n̄m Iesum christuz.
 sacramētū q̄ nullū diuortiū. si em̄
 alit q̄ p̄ cōubitū p̄les p̄creari pos-
 set / coniuges aptissime libidini cre-
 derēt atq̄ illo malo vterent male.
 Et idē xxiiij. cōtra Iulij. Ne fides
 les christi id q̄ sibi coniuges car-
 ne misceāt / tā magnū i coniugio de-
 putarēt / vt sine h̄ coniuges eē n̄ cre-
 derēt. s̄ poti⁹ dicerēt fidelia coniugia
 m̄to familiari⁹ se adherē mēbris
 christi qm̄ in eo potuissent seq̄ mē-
 bra christi. dico ḡ q̄ v̄go glorios-
 sa nec implicite nec explicite i coplaz
 carnalē cōsēsit. nisi sic nuptui etiaz
 cōsēsit. nec etiā vidē Ioseph exp̄sse
 cōsēsisse vñ cū eēt sibi notū / q̄ v̄ ḡ
 uida eēt d̄ spūscō / aliā sp̄sā nō q̄si-
 uit. ¶ Ad p̄m dō. id p̄cedit d̄ m̄ri-
 monio d̄ statu cōni. itē p̄ h̄o cōhē
 cū p̄posito nūq̄ m̄rimoni cōsumādi
 n̄ tñ cū pacto h̄ v̄ cōditōe / q̄ verū
 m̄rimoni n̄ itēdat cōsūare. v̄ a cōsū-
 tōis iure resilire. In v̄gie at̄ fuit a-
 lud q̄ hēbat familiarē istictū spūscō
 cū q̄ v̄gitatē nūq̄ p̄derz et h̄ p̄posi-
 tū hēbat dicendo. vix n̄ cognosco.
 hanc quęstōez nōnulli nō hñt.

Quodlibetū. v.
 Quęstū ē d̄ dō āgel⁹ et hoī-
 bz d̄ deo q̄sitū ē et q̄ntum
 ad nat̄az d̄imā et q̄ntū ad
 nat̄az allūptaz. q̄ntū ad nat̄az d̄i-
 nā q̄sitū ē d̄ scia et potētia d̄i. Circa
 sciētā d̄i q̄sita sūt duo. p̄ v̄tz de⁹
 sciat p̄m̄ istās i q̄ potuit creāe m̄dm
 sc̄o vt̄ p̄sciti a dō p̄nt d̄mereri.

Prima questio

H primum sic proceditur.
Videtur quod deus sciat pri-
mum instans in quo potuit
it creare mundum / deus enim potuit
it creare mundum antequam creauit
non autem potuit creare ipsum in
infinitum ante. quia sic esset ei co-
eternus. ergo est dare aliquod
instans in quo primo potuit cre-
are mundum. **S**ed contra. deus
nihil scit quod eius omnipotentie pre-
iudicat. preiudicaret autem eius po-
tentie / si esset aliqd instans in quo
primo potuit creare mundum. quia
sic eius potentia ad illud instans
limitaretur. ergo deus nescit primus
instans in quo potuit creare mun-
dum. **R**esponsio dicendum. quod
dupliciter dicitur aliquid fieri in ali-
qua mensura loci vel temporis. Uno
modo presupposita ipsa mensura.
et sic particulares effectus produ-
cuntur a deo. vel ab alijs agentibus in
loco vel in tempore. Alio modo ut
simul cum eo quod fit. producat men-
sura loci vel temporis. et hoc modo
mundus in esse a deo producit. non
equidem quasi in aliquo loco vel tem-
pore preexistente. sed quod simul cum
mundo. et locus et tempus produ-
cit. Non aliter est intelligendum
cum dicitur quod deus potuit facere aliquem
particularem effectum. puta ho-
minem vel equum. antequam fecerit. vel
etiam alibi quam fecerit. et aliter cum
de mundo dicitur. Nam cum de homine
vel de equo hoc dicitur / significatur
aliquod tempus vel locus aliquis
esse in quo homo a deo fieri potuit
sed cum hoc de mundo dicitur / non signi-
ficat quod sit aliquod tempus ante
mundum. nec aliquis locus extra
ipsum. sed significat quod deus potuit
it mensuram loci vel temporis mun-
di. facere maiorem. Si ergo que-
ratur. Vtrum deus potuerit mun-
dum facere in infinitum antequam fe-

cerit. Si hoc quidem refertur ad po-
tentiam facientis / manifestum est quod
in infinitum ante facere potuit. dei
enim potentia est eterna. cui nihil ac-
crescere potuit. ut scilicet incipet quicquid
posse facere mundum cum prius non potuit
erat. Si vero refertur ad ipsius mun-
dum / sic non potuit fieri ut esset sempiternus /
supposita catholice fidei veritate. quod
mundum quicquid non fuisse habet. Sicut
enim deus non potest facere ut quod fuit
it non factum esset (ut infra dicitur) ita
non potest facere / ut quod fuit quicquid / nunquam
fuerit. Secundum hunc 8° sensum dicitur.
quod deus non potuit mundum facere in
infinitum antequam faceret. Sed et hoc
intelligendum est. quod infinitum capitur du-
pliciter. Uno modo in actu. et sic di-
citur secundum modum predictum. quod deus non
potuit mundum facere in infinitum
antequam faceret id est quod duratio mundi
in infinitum antequam fieret precesserit.
Alio modo dicitur infinitum secundum poten-
tiam. et sic potuit deus in infinitum
mundum facere antequam fecerit. quia
quicquid dicitur deum eum ante fecisse. adhuc
potuit eum post facere. et sic non est dare
primum instans. in quo deus potuit
facere mundum. Est autem dare
primum instans. in quo fecerit. sic
etiam est dare supremum ubi scilicet usque
quo deus mundum fecerit. non ta-
men est dare supremum / ultra quod
facere mundum non potuerat. Et
sic patet questio vera;

.ij. .q.

H secundum sic procedi-
tur. Videtur quod presciti a
deo non possunt demereri.
sicut enim aliqui sunt electi a deo ab eter-
no ad gratiam habendam. ita etiam
aliqui sunt presciti a deo. ad hoc quod
sue nature relinquatur. sed natu-
ralibus non meremur / nec demeremur.
ergo presciti a deo / non demerentur.
Sed contra nullus dicitur
nasci nisi propter demeritum. cum sit deus
iudex iustus. sed presciti damnantur

2^m

tur a deo . ergo demerent. **R**ñsio
dicendū . q̄ scientia dei comparatur
ad res creatas sicut ars ad artifi-
ciatas . unde sicut ars nō solum est
cognoscitiua / sed factiua eorū que
s̄m artēz fiunt . peccatorū vero q̄ b̄
ab artis regulis deuiat / ē cognosci-
tiua tm̄ . ita etiā sciētia dei ē factiua
et cognoscitiua oīm bonorū . malorū
vero siue peccatorū / q̄ sūt deuiatōs
quedam ab eterna gloria et lege
ipsius / sciētia dei est cognoscitiua .
nō autē causatiua . et sic patz q̄ bo-
ni q̄ p̄ gratiā iustificāt / nō solū sūt
a dō ab et̄no p̄cogniti . s̄ etiā electi
ad gratiā habēdā . peccatores autē
qui nō iustificāt p̄ gratiā nō sūt
electi vel p̄ordmati a deo ad cul-
pam . sed solū p̄sciti q̄ non sint
gratiā habituri . sed sup̄ nature
sūt relinquēdi . q̄ vero omne agēs
potest in illud quod est infra se . nō
autem in illud quod ē sup̄ se . Na-
tura igit̄ sibi relicta / nō p̄ in actūz
meritoriū qui est sup̄ facultatē na-
ture . p̄ autē in actū peccati qui est
demeritorius . sic in aliquod infra
naturā humanā existens . Homo
em̄ peccando descendit a dignitate
sup̄ nature . et sic patz q̄ p̄sciti p̄nt
demereri . **A**d p̄mū ḡ dicendū .
q̄ s̄ q̄ d̄r . q̄ naturalibz n̄ meremur
nec demeremur / p̄ intelligi duplit̄ .
Uno sic . q̄ naturalia nō sūt demeri-
ta vel merita . et sic verū ē . q̄ merita
sūt sup̄ naturā . demerita contra na-
turam . **A**lio modo potest intelligi
sic . q̄ naturalia non sint principia
merendi vel demerendi . et sic falsū
est . naturalia em̄ adiuta p̄ gratiā
sūt p̄cipia merendi . sibi autē dere-
licta possunt esse p̄cipia demerē-
di . ut dictum est .

Deinde circa potentiam dei
quesita sunt duo . **P**rimo
ut̄ de⁹ possit v̄ginē cor-
ruptā r̄pare . **S**ecundo ut̄ de⁹ possit
peccare si vult vel si vellz . . iij . q .

Ad primum sic proceditur .
Videt̄ q̄ deus possit vir-
ginem corruptam repa-
re . ad omnipotentiam em̄ dei p̄ti-
net q̄ non sit impossibile apud de-
um omne verbum . ut dicit̄ Lucē .
i . sed hoc est quoddam verbū / vir-
ginem reparare post lapsū . ergo
deus potest virginē reparare p̄
lapsū . **S**ed contra est quod
Diero . dicit̄ . cū deus cetera possit /
non potest reparare virginem p̄
ruinam . et habet̄ in decreto . xxxij
q . v . ca . si paulus . **R**ñsio dicen-
dum . q̄ in virginitate duo consi-
derare possumus . quorū vnū est i-
tegritas ipsa mentis et corporis . et
sic deus virginem reparare potest
post ruinam . potest em̄ et mentem
reintegrare per gratiā . et corp⁹
consolidare per miraculum . **A**lia
autem est causa integritatis p̄-
dicte . quia scilicet mulier vel virgo
non fuit cogmata a viro . et q̄ntum
ad hoc deus non potest virginem
post ruinam reparare . non em̄ p̄
facere ut ea que iam est cogmata a
viro nō fuerit cogmata . sicut nec de
aliquo quod factum est / potest fa-
cere q̄ factum non fuerit . potentia
em̄ dei se extendit ad totum ens .
unde solum illud a dei potentia ex-
cluditur / quod repugnat rationi
entis . et hoc est simul esse et nō es-
se . et eiusdem rationis est quod fu-
it nō fuisse . **U**nde Augustinus di-
cit̄ . xvi . li . contra Iustum . **Q**uisq̄
dicit̄ / si omnipotens est deus / faci-
at ut ea que facta sunt facta non
fuerint / nō videt se hoc dicere . faci-
at ut ea que vera sunt eo ipso quo
vera sunt falsa sint . **A**d argumē-
tum ergo dicendum . q̄ cum ver-
bum sit conceptus mentis / nihil
quod implicat contradictionē b̄-
bum dici potest . quia non cadit in
conceptu mentis . ut probatur in
quarto **M**etaphisicē .

Questio quarta

Hec secundū sic pcedit. **V**idetur qd hęc sit falsa deus potest peccare si vult. s̄ quocūq; em̄ possum dicere qd hō potest facere illud si vult / potest etiā dici simpliciter qd homo potest facere illud. si ergo hęc ppositio ē vera / deus potest peccare si vult / sequitur qd hęc sit vera. de⁹ potest peccare. sed hoc est erroneū ergo et p̄mū.

Sed contra. quicūq; vult peccare peccat. sed sequit̄ si deus peccat / potest peccare. ergo sequit̄ si vult potest peccare. **R**ñsio dicendū. qd hęc cōiunctō si ordinem quendam importat. potest aut̄ ī pposito duplicem ordinem importare. vno qd dem modo ordinem cause siue p̄cipij. et hoc modo ppositio falsa ē. voluntas em̄ dei est principium et causa respectu creaturaz. nō autē respectu eoz que p̄tinēt ad diuinā naturā. **V**nde nō dicim⁹ qd pater genuit filiū voluntate sed naturaliter. vt patz p̄ **N**ila. in libro d̄ synodis. potentia aut̄ dei / ad ipsam naturam diuinā p̄tinēt. vñ hoc ipsum quod est posse peccare / nō est subiectū diuine volūtati. alioquin volūtās dei ess̄ principium immutationis diuine nature quod est impossibile. **A**lio modo potest importare ordinē cōsequētię. et sic hęc locutio est vera. si deus vult peccare potest peccare. sequit̄ em̄ sine cōditōne. si argumētamur ex impossibili posito. de⁹ vult peccare. ergo potest peccare. om̄ia em̄ que vult / potest. s̄ nō econuerso. **A**d argumentum ergo dicendū. qd cū dicit̄ si hō vult currere potest currere antecedens est possibile. et ideo cōsequēs similiter est possibile. sed cū dicit̄ sic. si deus vult peccare potest peccare / antecedēs ē impossibile. vñ nihil p̄hibz cōditionalem esse veraz antecedente existentē impossibili;

Deinde quātū ad naturaz assumptionē quesita sūt duo. **P**rimo vtrum totus sanguis quem **C**hristus in sua passione effudit in resurrectione ad corpus eius redierit. **S**ecundo in q̄ **C**hristus nobis maius signum dilectionis exhibuerit. vtrum ī hoc qd passus est pro nobis. vel in hoc qd corpus suum dedit nobis sub sacramento. .v. .q.

Primū sic proceditur. **V**idetur qd totus sanguis **C**hristi qui est in passione eius effusus / ad corpus eius in resurrectione redierit. resurrectio em̄ nostra cōsimilis erit resurrectioni **C**hristi. s̄m̄ illud ad **P**hilippenses tercio. **R**eformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. sed ad corpus n̄m in resurrectione redibit totum qd fuit de veritate humane nature. sanguis autem **C**hristi in passione effusus / fuit de veritate humane nature. et sacer dicit̄. s̄m̄ illud quem sacer cruoz perunxit / fusus agm̄ corpore. ergo videtur qd ille sanguis **C**hristi ī passione effusus ī resurrectione ad corpus eius redierit. **P**reter. verbum dei nūq; deposuit quod in natura nostra assumpsit. partibus humane nature in passione ab inuicem sepat̄is sed verbum dei assumpsit in natura nostra nō solū corpus / sed etiā sanguinē. ḡ sanguis ille nūq; fuit a v̄bo deposit⁹. rediēt ḡ ad ipsū in resurrectione. **S**ed contra ē qd ī aliq̄b; ecclesijs sanguis **C**hristi vsq; hodie dicit̄ seruari. **R**ñdet̄ qd ī resurrectione tā **C**hristi q̄ n̄ra / totū qd fuit de veritate humane nature r̄pabit̄. nō aut̄ illa q̄ de veritate humane nature nō fuerūt. **E**t quīs circa ea q̄ sūt de veritate humane nature sit diuisa diuisoz opinio. s̄m̄ q̄nlibz tñ opinio nō tot⁹ sanguis nutrit̄ metalis. q̄ ex ci;

bis generat^r ptinet ad veritatem
humane nature. Cū ergo christ⁹
an passionē suā cōmedit et bibit/
nihil prohibet in eo fuisse aliquem
sāguinē nutrimentalē. q̄ ad veritatē
humane nature nō pertinebat. et
quē nō oportet ad corpus eius in
resurrectione redire. sed q̄ specia-
liter fit questio de sanguine in pas-
sione eius effuso p̄ redemptōe hu-
mani generis. de hoc magis videt^r
dicendū. q̄ totus sanguis in resur-
rectione ad corpus christi redierit
quod patet triplici ratione. Qua-
rū p̄ma accipi potest ex etate chris-
ti patientis. passus est em̄ in per-
fectissima etate. i. qua maxime ea
que i. homine inveniunt. ad verita-
tē humane nature ptinere vidēt.
tangē ad maximā p̄fectionē cōdu-
cta. Secūda sumit^r ex merito pas-
sionis. Si em̄ sanctorū martyrum
ille p̄tes in quib⁹ passionē p̄ chris-
to sustinuerūt. quendā p̄uilegia-
tum vulgorem i. resurrectione ha-
bebunt. vt Augus. dicit. xxi. de ci-
dei. g^o multo magis sanguis chris-
ti quē p̄ salute humane nature
effudit ad gloriosam resurrectio-
nem repatus est. Tercia ratio p̄-
sumi ex ipsa virtute passionis. sā-
guis em̄ ille i. passione effusus. hu-
manū genus sanctificauit. s̄m il-
lud ad Hebr. ultimo. Iesus vt
sanctificaret p̄ sanguinē populum
suum. extra portas passus est. hu-
manitas autē christi salutiferā vir-
tutem habuit ex virtute verbi sibi
vnti vt Damas. dicit in. iij. libro.
vnde manifestum est. q̄ sanguis
christi in passione effusus. q̄ ma-
xime fuit saluber fuit diuinitati
vntus. et ideo oportuit q̄ in resur-
rectione iungeret^r alijs humani-
tatis partibus. sanguis autē chris-
ti qui i. quibusdam ecclesijs ostē-
ditur dicit^r ex quadam imagine
christi p̄cussa. miraculose effluxit

se. vel etiā alias ex corpore christi.
et p̄ hoc patz respōsio ad obiecta;

·vi· ·q·
Hsecundum sic procedit.
Videt^r q̄ christus manus
signum dilectōis nobis
ostendit tradendo corpus suum in
cibum. q̄ patiēdo pro nobis. cha-
ritas em̄ patrie p̄fectior ē q̄ chari-
tas vie. sed bñficiuz illud qd̄ chris-
tus nobis cōtulit. corp⁹ suū dans
nobis in cibū. magis assimilāt pa-
trie charitati q̄ plene fruemur dō.
passio autē quā p̄ nobis subñt. ma-
gis assimilāt charitati vie. i. q̄ nobis
p̄ christo imminet patiēdū. g^o ma-
ius ē dilectōis signū q̄ christ⁹ cor-
pus suū cōdidit nobis in cibuz q̄ q̄
passus ē p̄ nobis. Sz cōtra ē qd̄
dicit Joan. xv. Maiorē charitatez
nemo hz vt aimā suā ponat q̄s p̄
aias suis. Ihs dicit^r q̄ illud qd̄
ē potissi^m in vno q̄ gñe est mēsurā
ommū eoz que sūt illi⁹ gñis. vtz
p̄ Phm. x. meta. Potissi^m autē in
gñe amoris hoīm ē amor q̄ q̄s a-
mat seipm. et ideo ex is amore nō
est mēsurā accipe omnis amor
ris. quo quis aliū amat. vñ et in
ix. ethi. Phūs dicit. q̄ amabilia
que sūt ad alterum. inveniunt^r ex
amicabilib⁹ que sūt ad seipsum.
pertinet autē ad amorem quo quis
amat seipsum vt velit sibi bonum.
vnde tanto aliquis alium magis
probat^r amare. quanto magis
bonum quod sibi vult. propter a-
micū p̄termittit. s̄m illud pro-
verbiorum. xij. Qui negligit dā-
nuz p̄pter amicū iustus est. Vult
autē homo sibi triplex bonū p̄ticularē.
que sūt aimā corpus et res ex-
teriores. ē g^o aliquod signū amo-
ris. q̄ aliquis in reb⁹ exteriorib⁹
propter alium detrimentum pati-
atur. Maius autem amoris si-
gnum est. si etiam corporis pro-
prij detrimentum patiat^r. vel la-

bores vel verbera p amico sustinēdo. Maximū autē dilectōnis signū est / si etiā animam suam deponere velit pro amico moriendo. q̄ ergo christus pro nobis patiendo animam suam posuerat maximū fuit dilectōnis signum. q̄ autem corpus suum dedit ī cibum sub sacramento / ad nullum detrimentū ipsius ptinet. vnde patet q̄ p̄mū est maius dilectōnis signum. vñ ⁊ hoc sacramentum est memoriale quoddam et figura passionis christi. veritas autem p̄minet figure. et res memoriali. ¶ Ad p̄mum ergo dicendum. q̄ exhibitō corporis christi in sacramento habz figuram quandam charitatis. qua diligit nos de⁹ in patria. S3 passio eius pertinet ad ipsam dei dilectionem nos a perditione ad patriā reuocantem. dilectio autem dei non est maior in patria q̄ sit in p̄senti via.

vñ. .q.
D Einde circa angelos que situm est vnum. scilicet vtrum Lucifer sit subiectus eui. Et videtur q̄ sic. sicut subiectū temporis est primum temporale simplicissimum / ita subiectum eui videtur esse simplicissimum euiternum. hoc autem est Lucifer. qui inter angelos supremus fuit s̄m suā naturam creatus. Euum autē nō respondet gratiē sed nature. alioquin corpora celestia que non sunt susceptiua gratiē euo mensurari non possunt. cum ergo dona naturalia integra remanserunt in demombus post peccatum. sicut Dionysius dicit quarto capitulo de diuinis nominibus / videtur q̄ eui sit in Lucifero sicut in subiecto. Sed contra euum est quedam eternitatis participatio. sed angeli beati magis sunt in participatione eternitatis q̄ Lucifer qui est beatus

tuti dimis expers. ergo Lucifer nō est subiectum eui. sed magis supremus bonoz angeloz. ¶ Responso dicendum. q̄ ex ignorantia lingue grece prouenit / q̄ communiter apud multos euum ab eternitate distinguatur / ac si distingueretur antropus ab homine. quod enim in greco dicitur eon in latino dicitur eternitas. ⁊ sic etiā Dionysius. x. ca. de diu. no. p eodez vti ēternitate et euo. sed q̄ noībz vti dū est vt plures vtrūq; distingua m⁹ ab inuicē. eui em̄ nihil aliud ē q̄ eternitatis participatio. vt essential' eternitas ipsi deo attribuat. eui autē quasi participata eternitas substantiis spūalibz que sūt sup̄ t̄p⁹ q̄ vero id qd p eentiā dicit. semp ē mēsurā ipi⁹ qd dicit p participatōz / p̄ dicit q̄ p̄ma mēsurā omniū euiternoz / ē ipa dei eternitas. sic etiā substantia dei ē mēsurā oīs sb̄z vt dicit commētator in. x. meta. Si q̄s tñ velit accipere mēsurā homogeniā id ē eiusdē generis. dicit qdā. q̄ nō ē vna mēsurā omniū. sed qdlibet euiternū hz suū eui. s̄ n̄ p̄p̄riā vocez ignorāt. sic em̄ est v̄z qd dicit / si omnia euiterna essent eqlia. sic em̄ vñ eoz nō esset eui et mēsurā alteri⁹. hoc autē nō ē v̄z. q̄ quasi in angelis ē accipere p̄mū mediū ⁊ vltimū. nō solū s̄m diuersas hierarchias et ordines. s̄ etiā s̄m diuersos angelos in eodē ordine vt ptz p Dio. x. ca. cele. hie. Et q̄ semp id quod ē simplicissimū ē mēsurā ī qlibz genere sic dicit. x. meta. ideo n̄ ē vt duratio simplicissimi euiterni sit eui omniū euiternoz. et illud simplicissimū euiternū ē subiectū eui. S3 attēdēdū ē q̄ sb̄z spūales mēsurat euo n̄ solū q̄ntū ad eaz sb̄z. s̄ etiā q̄ntū ad eaz p̄p̄iaz opatōz. Vñ in libro de causis dicit. q̄ sūt ī momēto eternitatis s̄m substantiā et operatōnē. Et sic optz q̄ ille an

gelus qui est subiectus cui sit simplicissimus / non solum quantum ad eentiam / sed etiam quantum ad operationem. Talis autem est supremus bonorum angelorum cuius operatio maxime est in uno unitate / quod est deus. unde supremus bonorum angelorum est subiectus cui / non autem Lucifer. ¶ Ad primum ergo dicendum / quod aliqui posuerunt Luciferum non fuisse supremum angelorum / sed sicut Damasius dicit fuit primus eorum qui preerant ordinem terrestri / si vero concedimus sicut Gregorius quod fuerit supremus omnium / tunc dicendum est / quod sua operatio auersa est ab uno primo / et conuersa ad multitudinem rerum inferiorum quarum primatum appetiit. Et sicut hoc demones dicuntur mali / et deciderunt a summa simplicitate cui / unde Dionysius dicit .iiii. ca. de di. no. quod demones dicuntur mali propter hoc quod infirmantur circa operationem naturalem;

Deinde quesitum est de hominibus. Et primo quantum ad ea que possunt esse omnibus communia. Secundo quantum ad ea que pertinent ad quosdam status horum. ¶ Circa communia quesitum est quadrupliciter. Primo quidem de his que pertinent ad naturam hominis. Secundo de his que pertinent ad sacramenta. Tercio de his que pertinent ad virtutes. Quarto de his que pertinent ad precepta. ¶ Circa primum quesita sunt tria. Primo quantum ad personas hominum. utrum scilicet si Adam non peccasset iidem homines saluarentur qui nunc saluantur. Secundo quantum ad intellectum. utrum scilicet verbum cordis sit species intelligibilis. Tercio quantum ad voluntatem. utrum scilicet ea que per timorem fiunt sunt voluntaria;

.viii. .q.
HD primum sic procedit. Videtur quod si Adam non peccasset non iidem salua-

rentur homines qui modo saluantur. si enim Adam non peccasset soli electi nascerentur. ergo non fuissent nati illi peccatores qui finaliter sunt reprobati. et per consequens eorum filii non fuissent nati. quia si non sunt iidem patres / consequens est nec filios esse eosdem. multi autem nunc saluantur ex reprobis partibus nati. ergo si Adam non peccasset non iidem saluarentur qui nunc saluantur.

¶ Preterea sicut philosophus in secundo de anima semen est superfluum alimenti. sed aliis cibis homo usus fuisset in paradiso si non peccasset ab his quibus nunc utitur. ergo aliud fuisse semen / et per consequens alii filii. ¶ Sed contra est quod Gregorius dicit .iiii. moralium. si primum parentem nulla putredo peccati corrumpere / nequaquam ex se filios gehene generaret. sed non qui nunc per redemptionem saluandi sunt soli ab eo electi nascerentur. ¶ Responso dicendum / quod cum in generatione hominis sicut et aliorum animalium semen patris sit agens / materia vero a matre ministrata sit sicut patiens / ex quo corpus humanum formatur / impossibile est eundem filium nasci siue sit alius pater siue alia mater. sicut etiam non est idem nunc sigillum / siue sit alia cera siue aliud corpus sigilli / ex cuius impressione cera sigillatur. et quous superfluum alimenti sit semen sicut philosophus in philosophia diuersitas terminum alimentorum / non sufficeret ad diuersificandum filios / qui ex semine nascuntur. quod ex illis cibis non sumitur semen / nisi quantum aliqui in substantiam partem conuertunt. Dicunt autem tamen quidam sequentes Anselmum quod si homo non peccasset in illa prima tentatione / statim confirmatus fuisset / et ipse et omnes quibus ab eo nascerentur fuissent electi. unde cum nunc multi qui saluantur / ex peccatoribus nascantur / sicut in obediendo tangebatur / consequens est quod essent alii partes sal-

uandorum: et alij etiā per consequens
filij. sed hec positio nō videt̄ esse
vera. q̄ s̄m Augul. xiiii. d̄ ciui. dei.
Status corporis in homine propor-
tionabiliter respond̄z statui animę.
quādiu ergo homo habuit corpus
animale potens mori et non mori
indigens alimentis / tandiu ha-
buit animam potentem peccare et
non peccare. habuit autē corpus
animale quādiu fuit i statu generādi
quod etiā fuisset si post illam p̄ma-
tentionem non peccasset. et ideo
possibile fuisset q̄ si primus hō nō
peccasset / q̄ etiā ip̄e vel ei⁹ posteri
postmodum peccarent. vt Hugo
de sancto Victore dicit. vnde ex h̄
non sequit̄ parentum diuersitas.
q̄ nunc sunt aliqui peccatores / tūc
autem nō essent: sed est aliud vnde
de necesse est ponere diuersitatem
parentum. quia in primo statu v-
nus homo non habuisset plures
uxores. nec etiam aliqui ex formi-
catione vel adulterio nascerentur:
quod nunc contingit etiam in h̄s
qui saluant̄. multi enim filij vni-
us parentis ex pluribus vxorib⁹
nati saluantur: sicut patet de filij⁹
Jacob. multi etiam ex fornicatio-
ne vel adulterio nati. alioquin eis
frustra sacramenta salutis adhi-
berent̄. Vnde relinquit̄ q̄ aliqui
nunc saluant̄. qui si primus homo
non peccasset / non nascerentur: et
per consequens non saluarentur.
nec tamen dei p̄destinatio falle-
retur. quia deus p̄destinauit ho-
mines habens scientiam futuri e-
uentus. Quod vero Gregorius
dicit q̄ si primus homo non pec-
casset / nequaquam ex se filios ie-
herme generaret / idubitanter ve-
rum est. non enim in filios trans-
funderet peccatuz originale: sc̄dm
q̄ homines filij ire nascunt̄. quod
autem subdit. q̄ hi soli qui nunc
saluandi sunt nascerentur / intelli-

gendum est q̄ pronomen hi faci-
at simplicem demonstrationem.
quia soli electi nascerentur: quā-
tum est ex ratione originis / non
autem demonstrationem persona-
lem. quia alię p̄sonę essent homi-
num qui saluarentur. Et p̄ h̄ patz
respōsio ad obiecta;

.ix. .q.
Hsecundum sic procedit.
Videt̄ q̄ verbum cordis
sit species intelligibilis. ver-
bum enim cordis est / quo intelle-
ctus videt. hoc autem est species
intelligibilis. ergo verbum cordis
est species intelligibilis. **¶** P̄ter-
cognitio intellectiua a sensu ori-
sed illud quod sensus sentit ē spe-
cies sensibilis. ergo verbum cordis
quo intellectus intelligit / est spe-
cies intelligibilis. **¶** Sed contra.
verbum cordis interius est quod
exteriori verbo significat̄. sed ver-
bum exterius non significat spe-
ciem intelligibile. ergo verbū in-
terius nō est ipsa species intelli-
bilis. **¶** Ad dicendum. q̄ s̄m Au-
gul. xv. de trim. Verbum cordis
importat quoddam procedens a
mēte siue ab intellectu. in quōtū ē cōsti-
tutū p̄ operationē ipsius. Est autē
duplex operatō intellect⁹ s̄m **¶** Hi-
lopsobū. iij. d̄ anima. Vna quidē
que vocat̄ simpliciu intelligentia
siue mdiuidualiu. p̄ quā intellectu⁹
format in se p̄mo distinctionē vel
ceptū alicui⁹ incomplexi. Alia autē
operatō ē intellectu⁹ cōponētis et diui-
dētis. s̄m quā format enūciatōnē.
et vtrūq̄ istoz p̄ operationē intel-
lect⁹ cōstitutoz vocat̄ verbū cordis.
Quoz p̄mū significat̄ p̄ t̄minū.
sc̄dm vero significat̄ p̄ oratōz. **¶** Ma-
nifestū ē at̄ q̄ oīs operatō intellectu⁹
p̄cedit ab eo s̄m q̄ ē fact⁹ i actu p̄
sp̄z intelligibile. q̄ nihil opat̄ nisi
s̄m q̄ ē i actu. Vñ necesse ē q̄ spe-
cies intelligibilis que est princi-

apum operationis intellectualis differat a verbo cordis quod p operationem intellectus format. qd quis ipsum verbum possit dici forma vel species intelligibilis: sed sicut p intellectum constituta prout forma artis quaz intellectus adinuenit / dicitur quedaz species et forma intelligibilis. **¶** Ad primum ergo dicendum: qd intellectus intelligit aliquid dupliciter. Vno modo formaliter. et sic intelligit specie intelligibili qua fit in actu. Alio modo sic instrumento quo et quibus utitur ad aliud intelligendum. et hoc modo intellectus verbo intelligit. qd format verbum ad hoc qd intelligat re. **¶** Ad secundum dicendum: qd cognitio sensus exterioris perficitur p solam immutationem sensus a sensibili. unde per formam que sibi a sensibili imprimi sentit. non aut ipse sensus exterior format sibi aliquam formam sensibilem. sed h facit virtus imaginatiua cuius forme quodammodo simile est verbum intellectus;

.x. .q.
H Ad tertium sic procedit. Videtur qd ea que sunt et fiunt ex timore / non sint voluntaria. necessitas enim contrariatur voluntati vt dicitur in .v. Meta. s; ea que sunt ex timore / dicuntur ex necessitate fieri. non ergo sunt voluntaria. **¶** Sed contra: omne qd quis operatur propter finem e voluntarium. sed ea que quis operatur ex timore operatur propter finem. sed ad vitandum malum quod timet: sicut qui proicit merces in mare vitat summersionem nauis. ergo huiusmodi sunt voluntaria. **¶** Responsio dicendum: qd cu bonum sit voluntatis obiectum / hoc modo habet se aliquod ad h qd sit voluntarium / quo modo se habet ad hoc qd sit bonum. contingit aut

aliquid in vniuersali consideratum esse bonum: qd tñ p m aliquas particulares circustantias redditur malum. sic generare filios e bonum. s; generare filium ex no sua / est malum. et similiter contingit aliquid in vniuersali consideratum esse malum: qd tñ p m aliquas particulares circustantias fit bonum. sic occidere p m se e malum: sed occidere hominem p miosu multitudinem e bonum. et qd actiones que sunt circa singularia / iudicantur bonę vel male. et p consequens voluntarie vel inuoluntarie. **¶** Similiter qd e consideratis singularibus circustantiis. p m qd aut p m qd in vniuersali considerat. ea vero que ex timore fiunt in vniuersali qd e considerata / sunt mala et inuoluntaria: sed si considerentur p m singularia que circustant / sunt bona et voluntaria. sic proicere merces in mare p m se consideratum e malum: et non voluntarium. vñ et **¶** hñs dicit in .iii. Ethic. qd huiusmodi mixta sunt ex voluntario et inuoluntario. simpliciter aut sunt voluntaria: p m qd aut inuoluntaria. et ex necessitate facti. **¶** Et p h ptz responsio ad obiecta;

D Emde circa sacramenta que sunt est. pmo de sacramento eucharistie. secundo de sacramento penitentie. tercio de sacramento matrimonij. **¶** Circa eucharistia que sita sunt duo. pmo vtrum forma panis ambilet. Secdo vtr sacerdos dare debeat hostiam non consecratam pctori occulto h petenti;

.xj. .q.
H D primu sic procedit. Videtur qd forma panis in sacramento eucharistie ambiletur. id em ambilari videtur qd desinit ee et i nihil vult. s; forma panis facta consecratione desinit ee. nec e dae in qd vult. non em vult i materia corporis christi: nec etiam in formam eius que est anima. alioqn esset ibi anima ex vi sacramenti. er

go forma panis ambilat. **P**re-
Aug. dicit sup illud Joānis .xvii.
Clarifica me pater &c. Si huma-
na natura ouertatur in uerbum / si
diligentius cogitamus hō p̄iret in
deo. sed illud ambilari dicit quod
perit. ergo si panis ouertit in cor-
pus christi / uidet̄ q̄ ambilet̄.

Sed contra ē quod Augus. dicit ī
libro .lxxxiiij. q. Deus non ē actor
tendendi in nō esse. est aut̄ actor sa-
cramēti eucharistię. ergo ī illo sa-
cramēto nihil ambilat. **R**nsio
dicendū: q̄ ambilatō quendā mo-
tū importat. omnis aut̄ motus de-
nominat̄ a termino ad quē. unde
terminus ambilationis ē nihil.
osecratio aut̄ panis ī sacramēto
eucharistię nō terminat̄ ad nihil.
sed ad corpus christi. alioqn non
esset dare quomō corpus christi ī-
cipiat esse sub sacramēto. nō em̄ ī-
cipit ibi esse p̄ motū localez. alio-
qn desineret esse in celis. relinquit̄
ergo q̄ ī osecratione panis non
ē aliqua ambilatō. sed tr̄substāti-
atio panis ī corpus christi.

Ad p̄mū g° dicendū: q̄ sic ī gene-
ratione naturali / neq; forma neq;
materia ḡnat̄ aut̄ corrumpit̄. sed
totū compositū. ita etiā ī sacramē-
to altaris non est querendū seor-
sum de forma aut̄ materia ī quid
ouertat̄. sed totus panis ouertit̄
ī totū corpus christi īquātū ē cor-
pus. Quia si ī triduo mortis chri-
sti fuisset consecratio facta non fu-
isset ibi anima / sed corpus exami-
me. sic ī sepulchro iacebat. **A**d
scdm̄ dicēdū: q̄ p̄ire diceret̄ natu-
ra humana si ouertere in uerbū.
īquātū esse desineret. quod p̄tinet
ad terminū a q̄. nō aut̄ ambilat̄
q̄ntum ad terminum ad quem;

.xii. .q.

H D secundū sic proceditur.
Videtur q̄ sacerdos nō de-
beat dare hostiā nō osecrata

tam peccatori occulto hoc petenti.
nō em̄ debet sacerdos peccatū ocul-
tū publicare. publicaret aut̄ si ei
daret hostiaz nō osecrata. cū alijs
sotis daret osecrata. g° sacerdos
nō debet dare hostiā nō osecratam
peccatori occulto h̄ petenti. **P**re-
hostia osecrata a sacerdote alicui fi-
deli porrecta a circūstātib; adorat̄.
si g° exhiberet alicui hostia nō ose-
crata loco osecratę / q̄ntū ī se ē fa-
ciēt populū idolatrare. qd̄ est ḡue
peccatū. nō ergo sacerdos debet pec-
catori occulto petenti dare hostiā nō
osecrata. **S**3 otra. q̄ sacerdos
ē medicus animaz. sapiēs autēz
medicus uitat q̄ntū potest piculū
īfirmi / quē accepit ī curaz. pec-
catori aut̄ cui? curā habz / imminet
maḡnū piculū si cū oseciētia pecca-
ti mortalis corp; christi accipiat.
q̄ q̄ manducat & bibit indigne u-
diciū sibi māducat et bibit. **U**t di-
citur p̄mē Corin. xi. ergo sacerdos
bene facit ut eius periculum euitet
porrigēs hostiā nō osecrata. **R**e-
sponso dicendū: q̄ ueritati non
est aliqua fictō aduungenda. quia
nulla ē ouētiō lucis ad tenebras.
ut Apostolus dicit scd̄e Corin. vi.
& p̄ter hoc Augustinus probat ī
libro .lxxxiiij. q. q̄ corpus christi n̄
fuit fantasticum. quia ueritas que
est christus non potuit fallere. et
ideo ī sacramentis ecclesie nihil
est per fictionem agendum. & p̄e-
cipue ī sacramento altaris ī q̄
totus christus continet̄. esset au-
tem quēdam fictio si hostia nō cō-
secrata / loco consecratę daretur.
et cum hoc etiam sacerdos quan-
tum ī se est populo fieret idola-
trandi occasio. qui quauis pec-
catum idolatrię non incurrat esti-
mans probabiliter hostiam esse
consecratam. tamen sacerdos ī
hoc ipso q̄ hostiam non consecra-
tā populo exhiberet adorādā ido-

latricie crimen incurreret. Unde si
in nullo casu est faciendum / ut ho-
stia non consecrata exhibeatur vni
vel pluribus tanq̄ consecrata. de-
bet ergo sacerdos peccatore occultum
p̄mo quidez admonere vt pen-
itentiā agat. et sic ad sacramētū
accedat. q̄ si penitere noluerit / de-
bet ei occulte m̄hibere ne alijs cō-
municantibus in publico se immi-
sceat. q̄ si se immiscuēt / debz ei da-
re hostiam consecratam. **U**nde
prima duo concedim⁹. **A**d ter-
cium dicendū. q̄ stultus esset me-
dicus qui cuz maiori suo periculo /
minus periculum infirmi vellet im-
pedire. puta si vellet ipse venenū
bibere / ne infirmus biberet vinū.
multo aut magis peccat sacerdos
fictōez faciēs in sacramēto christi /
q̄ peccator indigne sumens. vnde
stultus esset sacerdos si vt vitaret
peccatum subditi / ipse graui⁹ pec-
caret. fictionem faciēs in sacramē-
to altaris;

Deinde circa sacramentum
penitentie quesita sūt du-
o. primo vtrum p̄elatus
debeat subditum suum ab admim-
stratione amouere p̄pter aliquid
quod ab eo i confessione audiuit.
secundo vtruz in meliori statu mo-
riat⁹ ille qui moritur in via eundi
ultra mare / q̄ ille qui moritur in
redeundo; .xiiij. .q.

H primum sic proceditur.
Dicitur q̄ p̄elatus possit
subditum ab admimistra-
tione remouere / p̄pter aliquid qd
ab eo audiuit in confessione. quia
quod institutum est pro charita-
te / contra charitatez non militat.
sed sigillum confessionis institutū
est pro charitate. non ergo mili-
tat contra charitatem. ex qua te-
netur p̄elatus salutē subditorum
prouidere. **E**st autēz quando qd
tra salutem subditi / si ea admim-

stratio dimittatur. vtp̄ta si ha-
beat occasionez recidendi in pec-
catum. ergo non obstante sigillo
confessionis / p̄lat⁹ debet eū ab adm-
mistratōe remouē. **S**z dicit⁹. q̄ ni-
hil ē faciendū in p̄iudiciū confessionis.
essz aut p̄iudiciū confessionis si s̄di-
t⁹ ab admimistratōe remoueret⁹.
p̄pter crimē qd suo p̄lato confessus ē.
q̄ p̄ h̄ alij retraherēt a confitēdo. nō
g⁹ debet p̄latus s̄ditū ab admim-
stratōe remouē p̄pter p̄ctm qd ei cō-
fessus ē. **I**ss dicit⁹. q̄ illd qd p̄ confes-
sionē audit⁹ / nullo mō ē manifestāb.
nec vbo. nec signo. nec nutu. nec
etiā aliqd ē faciendū vñ i suspitōem
p̄cti aliq̄s possz deuenire. si vero a-
motō s̄diti ab admimistratōe pos-
set inducē ad manifestādū p̄ctm i
confessione auditū. vel ad aliq̄ pbabi-
lē suspitōz bñdā de ip̄o / nullo mō
p̄lat⁹ debet subditū ab admimistra-
tione remouere. puta si i aliq̄ mo-
nasterio essz cōsuetū q̄ p̄ores nō a-
mouerēt⁹ de suis p̄oratis nisi p̄t
culpā / manifestaret⁹ p̄ctm confitēti⁹ p̄
remotōnē ab admimistratōe. vñ si
abbas h̄ facēt / grauit⁹ peccat⁹ tāq̄
confessionē reuelans. posset tñ eum
secrete charitatiue admonere vt
cum instantia peteret cessionem. si
hoc videret salutē eius expedire. **S**i
vero p̄ amotionem ab admimistra-
tione peccatum nullatenus mani-
festaret⁹. puta si in aliquo mona-
sterio esset cōsuetum q̄ abbas p̄
suo libitu d̄facili aliquos ab adm-
mistratōe amoueret / tunc aliq̄
occasione accepta posset s̄dituz si-
bi confessum ab admimistratōe
remouere. debet tñ hoc facere cū de-
bita cautela. si talis admimistratō
esset subdito piculosa imposteruz.
q̄uis etiā in hoc casu melius esset
q̄ eum induceret ad cessionē peten-
dā. **S**i vō piculū ip̄ostez nō time-
ret / nō opteret q̄ p̄ p̄cto p̄terito p̄
penitentiāz deleto / eum ab adm-

mistracōne remoueret. sic et Aug.
dicit in libro de adulterinis coniugi-
is. Cur adhuc deputamus adul-
teros / quos tñ credimus pēntē-
tia esse sanatos? qm̄ em̄ pēnten-
tes innocētib; sunt meliores. et p
hoc patet responsio ad obiecta;

.xiii. .q.

H scdm̄ sic pcedit. Videl
q̄ melius moriat̄ cruce si-
gnatus qui morit̄ in via
eundi ultra mare / q̄ ille qui morit̄
redeundo. Qui em̄ morit̄ in eundo
est quasi in exequendo ppositū vel
votum suū vt se exponat morti pro
christo. et ita morit̄ tanq̄ martyr.
qui aut̄ morit̄ redeundo nō mori-
tur in pposito exponendi se p chri-
sto. et ita morit̄ tanq̄ cōfessor. sed
maior est status martyrum q̄ cō-
fessor. ergo in meliori statu mori-
tur qui morit̄ in eundo q̄ qui mori-
rit̄ in redeundo. Sed contra. qui
morit̄ in redeundo iā cōsumauit vo-
tum. qui aut̄ morit̄ eundo / nōdū
cōsumauit sed ē quasi in pncipio.
pfectū aut̄ est melius imperfecto. et
fims pncipio. ergo melius morit̄
quis in redeundo q̄ i eundo. **I**ss
dicendum. q̄ q̄nto aliquis cū plus
rib; meritis morit̄ / tanto melius
morit̄. merita aut̄ manent homini
nō solū que actu agit / sed etiā illa
que iam fecit quasi apud deū depo-
sita. s̄m̄ illd̄ sc̄e ad Timo. i. Scio
cui credidi et certus sum. q̄ potēs
ē depositum meū seruare. Manifes-
tū ē aut̄ / q̄ ille q̄ morit̄ in redeun-
do de ultra mare / ceteris parib; cū
plurib; meritis morit̄ / q̄ ille qui
moritur in eundo. habet em̄ meri-
tum ex assumptione itineris. et vl-
terius ex psecutione in qua forte
multa graua est passus. Et ideo
ceteris parib; melius morit̄ ille q̄
morit̄ in redeundo. quauis ire sit
magis meritorū q̄ redire. genus
opis cōsiderando. **A**d argumē-

tum ergo dicendum. q̄ illud ppo-
situm exponēdi se morti ppter chri-
stum / habuit etiam iste in eundo.
nec hoc meritū pdidit / si se a pec-
cato immunem custodiuit;

D Emde circa matrimoniu;
quesita sūt duo. pmo si a-
liquis despondeat aliquā
p verba de futuro. et postea ipsam
carnaliter cognoscat. nō quide; cō-
sentiens in matrimoniu;. sed so-
lum volens fraudolenter surripere
copulā carnalē. si postmodū cons-
trabat cū alia p verba de pñti / v-
trū sc̄a sit vxor eius. Sc̄do si vir
accusaret vxorem de adulterio oc-
culto. vtz mulier teneat̄ in iudicō
suū peccatū cōfiteri;

.xv. .q.

H D p̄mū sic pcedit. Videl
q̄ ille qui cognouit carnaliter
mulierez quā despō-
derat p verba de futuro / non possit
habere vxorē illā cū qua postea cō-
trabit p verba de pñti. iudicio em̄
cōpellit̄ stare cū p̄ma quā carnaliter
cognouit. sed ecclesia p̄ face-
re psonas illegitimas ad contra-
hēdū. ḡ videt̄ q̄ talis nō possit cū
alia muliere habere matrimoniu;. et
ita illa cū qua sc̄do cōtraxit p ver-
ba de pñti / nō erit vxor sua. **S**3
contra est. q̄ error hominis nō p̄-
iudicat veritati matrimonii. sed ex
errore hominis p̄sumētis esse cō-
sensum vbi fuit carnalis copula.
cōtingit q̄ per iudiciū ecclesie com-
pellit̄ aliquis eā habere quam cog-
nouit carnaliter post cōtractū per
vba de futuro. ḡ s̄ nō p̄iudicat ve-
ritati sc̄di m̄rimoni qd̄ ē rite cōtra-
ctū p vba d̄ pñti. **S**3 d̄d̄. q̄ sic Ni-
co. Pap̄ dicit / cā m̄rimoni ē cōsē-
sus p vba d̄ pñti exp̄ssus. sine q̄ e-
tiā cet̄ea cū coitu s̄secuta frustra ē.
r̄mota at̄ cā remouet̄ effectū. **N**ñ
cū i pmo m̄rimonio ponat̄ n̄ fuisse
cōsensus / manifestus ē q̄ nō fuit m̄ri-

211
mominus. et quia posita causa ponit
effectus. consequens est ut secundum
fuit matrimonium. in quo ponit fu-
isse mutuus consensus per verba de pre-
senti expressus inter personas a ma-
trimonio solutas. **¶** Ad argumen-
tum ergo dicendum. quod ecclesia in
his que ad matrimonium pertinent /
tripliciter se habet. Primo quidem
modo per modum iudicantis. et quod
homines vident ea que apparent
secundum quod dicitur. i. Regum. xvi. **¶** **Q**uod
bit quod iudex ecclesiasticus iudicet secundum
ea que sibi apparent per confessio-
nes partium. et per idoneos testes.
et per alia legitima documenta. que
bus tamen omnibus adhibitis con-
tingit quandoque veritates latere.
et precipue in his que pertinent ad
interiora cordis que humano te-
stimonio probari non possunt nisi per
aliqua signa exteriora de his pos-
set aliqua coniectura haberi. **¶** Et ideo
iudicium ecclesie circa ea que ad ma-
trimonium pertinent / si veritas la-
teat / non impedit sequens matrimo-
nium contrahendum. nec dirimit
iam contractum. **¶** Alio modo habet
se per modum prohibentis vel pu-
nentis. et hoc quidem impedit ma-
trimonium contrahendum sed non
dirimit iam contractum. puta vx-
oricide ecclesia penas imponit. ut
ulterius a matrimonio absteat.
si tamen contraxit matrimonium non
dirimitur. **¶** Tercio modo habet se
per modum statuentis. quod fit so-
lus autoritate summi Pontificis.
et secundum hoc persone aliquę redderent
illegitime ad contrahendum. ita
quod si etiam contrahant matrimonium / di-
rimuntur. ut patet in quibusdam gra-
dibus consanguinitatis et affinita-
tis vel etiam de adulterio cum quis de-
dit ei fidem de contrahendo vel cum
machinatus est in mortem uxoris;

¶ **A**d secundum sic procedit. **¶** **V**idet

quod mulier accusata de adulterio non
teneat peccatum suum in iudicio
confiteri. nullus enim tenet peccatum
suum occultum publicare si autem in
iudicio confitetur ipsum / remittet in publi-
cum. non ergo tenet mulier accusa-
ta de adulterio suum peccatum in iu-
dicio confiteri. **¶** **S**ed contra est quod debet
prestare iuramentum de veritate dice-
nda. sed nullo modo debet purgare.
ergo debet veritatem confiteri de suo
peccato. **¶** **R**esponsio dicendum. quod
circa hoc est distinguendum. si enim
adulterium sit omnino occultum non
debet peccatum suum in iudicio confite-
ri. nec debet ab ea exigere iuramentum de
veritate dicenda. quia occulta soli di-
uino iudicio reseruantur secundum illud
primę **¶** **C**orin. iiii. Nolite autem tempore
iudicare quo aduersus remittet dominus qui
illuminabit abscondita tenebra-
rum. sed quando de adulterio pre-
cessit infamia vel aliqua signa eui-
dencia apparent. que vehementer
suspicionem facere possunt. vel quando
est semiplene probatum tunc debet ab
ea exigere iuramentum de veritate di-
cenda. et ipsa tenet confiteri veritatem

¶ **E**t per hoc patet responsio ad obiecta;

¶ **D**einde circa virtutes que
ita sunt duo. **¶** Primum est
circa iustitiam scilicet si aliquis
incidens in latrones permittat eis
pecuniam per sua liberatorem. si mutuo
eas accipiat ab aliquo suo amico
vtrum restituere teneat. **¶** Secundo
circa abstinentiam vtrum aliquis
peccare possit nimis ieiunando;

.xviij. .q.

¶ **H**oc primum sic procedit. **¶** **V**idetur
quod ille qui pecuniam
accepit mutuo ut redime-
ret se a latronibus / non teneat eas re-
stituere. quod ut Augustinus dicit tunc ne-
cessitatis sunt omnia communia. sed
nullus debet quasi proprium petere illud quod est
commune. ut Ambrosius dicit. et habet in de-
cre. xlvij. di. Sic. cum ergo ille qui in la-

trones incidit fuerit in magna necessitate constitutus. utpote in piculo mortis existens. videtur quod factus sit sibi commune id quod erat alterius. et ita non tenetur ei restituere qui mutuauit ac si esset proprium eius.

Pro. nullus tenetur facere recompensationem alicui pro eo quod ille facere tenebatur. sed ille qui mutuauit pecuniam. tenebatur proximum suum a mortis piculo liberare. secundum illud puer. xxiii. Erue eos qui ducuntur ad mortem. ergo videtur quod ille qui est liberatus non teneatur ei restituere pecuniam mutuata.

Sed contra est quod dicit dominus Mat. vii. Omnia quecumque vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis. sed ille qui liberatus est a latronibus vellet sibi restituere si quid mutuasset. ergo etiam ipse debet restituere quod mutuo accepit.

Responsum dicendum. quod iusticie actus est unicuique reddere quod sibi debetur. vnde cum ratione contractus bonae fidei qui fuit inter mutuante et mutuante accipientem. restitutio debeatur ex iusticie precepto. tenetur ille qui mutuo accepit pecuniam eam reddere creditori. et tanto magis quanto in maiori necessitate credito: sibi subuenit.

Ad primum ergo dicendum. quod tunc in necessitate sunt omnia communia. cum homo non poterit sibi de suo subuenire. ridiculum esset enim si quis famem patiens nollet accipere panem quem haberet in arca. et diceret se accipere panem alienum quasi commune. que autem pro amicis possumus pro nos aliquo modo possumus. Ut Dominus dicit in. iij. Ethic. Iste autem qui in latrones incidit. pro se pro amicis liberare mutuante accipiendo. et ideo non fiunt ei omnia communia.

Ad secundum dicendum. quod unusquisque tenetur ad liberandum proximum a morte secundum suam conditionem et modum. et hoc quidem conuenienter impleuit ille qui pecuniam mutuauit. non autem tenebatur eam do-

nare in casu illo quo ille poterat pro mutuante liberari. xviii. q.

Hoc secundum sic proceditur. Videtur quod homo non possit peccare minus ieiunando vel vigilando. deus enim non potest ab homine minus diligere. sed probatio dilectionis est exhibitio operis ut Gregorius dicit in quadam homelia. ergo videtur quod non possit aliquis peccare minus ieiunando vel vigilando pro deo.

Sed contra est quod beatus Bernardus confitetur se peccasse. de hoc quod corpus suum minus ieiunio et vigiliis debilitauit.

Responsum dicendum. quod secundum philosophum primo Politicorum aliter est iudicandum de fine. et aliter de his que sunt ad finem. illud enim quod queritur tanquam finis. absque mensura querendum est. in his autem que sunt ad finem est adhibenda mensura. secundum proportionem ad finem. sicut medicus sanitatem que est finis eius facit quantumcumque potest maiorem. sed adhibet medicinam secundum quod conuenit ad sanitatem faciendam. est ergo considerandum quod in spirituali vita dilectio dei est sicut finis. ieiunia autem et vigilię et alia exercitia corporalia non queruntur tanquam finis. quia sicut dicitur ad Romanos. xiii. Non est regnum dei esca et potus. sed adhibentur tanquam necessaria ad finem id est ad domandas concupiscentias carnis secundum illud Apostoli prime corinthiorum. ix. Castigo corpus meum et in seruitutem redigo. Et ideo huiusmodi sunt adhibenda cum quadam mensura rationis. ut scilicet concupiscentia deuictetur. et natura non extinguatur secundum illud ad Romanos. xii. Exhibeatis corpora vestra vna hostia uiuentem. et postea subdit. Rationabile obsequium vestrum. Si vero aliquis in tantum virtutem nature debilitat pro ieiunia vigiliis et alia huiusmodi. quod non sufficiat debita opera exequi. puta predicator predicare. doctor docere. cantor can-

21^m
tare. et sic de alijs absq; dubio peccat. Sicut etiā peccaret vir qui minima abstinentia se impotem redderet ad debitū uxori reddendum.

Dñ Hiero dicit. De rapina holo-
caustum offert qui vel ciborum minima egestate vel somni penuria imoderate corpus affligit. Et iterū rationalis hominis dignitatez amittit qui ieiuniū charitati vel vigiliis sensus integritati p̄fert. Et p̄ hoc patz responsio ad obiecta;

Deinde circa p̄cepta que-
sita sunt duo. p̄mo vtrum p̄cepta ordie nature p̄cedāt cōsilia. Sc̄do vtz peccata que fiunt contra p̄cepta sc̄de tabule sint grauiora p̄ceptis que fiunt cōt̄ p̄cepta p̄me tabule; xix. q.

Primū sic proceditur.

Videtur q̄ p̄cepta ordie nature p̄cedant cōsilia.

id em̄ est prius ordine nature alio ad quod natura p̄mo istigat. s̄ p̄cepta sūt de p̄mo istinctu nature. q̄ sūt de dictamine rationis naturalis. non aut̄ cōsilia. ḡo p̄cepta sūt p̄ora ordie nature q̄ cōsilia. Sed contra est q̄ p̄us natura dicit̄ aliquid tripliciter. Vno modo sicut imperfectum ē p̄us p̄fecto. et hoc modo p̄cepta nō sūt p̄ora cōsilijs. q̄ in p̄ceptis charitatis p̄cipue consistit p̄fectio.

Sc̄do p̄ modū cause tpe p̄cedētis effectum. et sic etiā nō sūt p̄ora. q̄ non est necessariū q̄ aliquis impleat prius p̄cepta q̄ cōsilia.

Tercio p̄ modum originis. q̄n p̄ncipiū est simul tpe. sic lux solis et radius. sed nec hoc modo p̄cepta sūt priora. q̄ non ē necessario q̄ quicumq; seruat p̄cepta seruet cōsilia. ergo nullo modo p̄cepta ordie nature p̄cedunt cōsilia.

Responsio dicendū. q̄ circa h̄ necesse est duo cōsiderare. Primo q̄d sit esse prius ordine nature. Sc̄do

quid sit p̄ceptum. et quid cōsiliū. q̄b; manifestatis appāebit eudēt q̄d querit̄. De p̄mo ḡ sciendū q̄ s̄m **Ph̄m̄ in. v. Meta.** prius et posterius dicit̄ i q̄libz ordie p̄compatōez ad p̄ncipiū illius ordie. sic in loco p̄ cōpationē ad p̄ncipiū loci. et in disciplinis p̄ cōpationez ad p̄ncipia discipline. Sic ḡo ordie nature dicit̄ aliq̄d eē p̄us p̄ cōpationē ad nature p̄ncipia. q̄ q̄dē sūt quattuor cause. vñ s̄m vnūq̄d; q̄ genus cause. p̄ in ordie ē q̄d p̄m̄q; est cause. Quāuis autē cause sint quattuor. tres tñ eorū scz efficiens formalis et finalis cōueniunt in idez. Vnde relinquitur q̄ ordo nature sit triplex. vnus q̄dē s̄m rationez cause materialis. s̄m quē imperfectū ē p̄us p̄fecto et potētia actu. Alius autē ordo ē nature s̄m rationē aliaz triū causarū s̄m quē p̄fectū ē p̄us imperfecto. et actū / potentia. Vñ **Ph̄s dicit in. v. Meta.** q̄ alia sūt p̄tate p̄ora alia p̄fectione. et q̄ forma ē magis natura q̄ materia vt p̄bat in i. et. ii. **Ph̄i** ouemētius dicit̄ esse p̄us natura actus qui est prior in substantia et specie (vt dicit̄ in. ix. **Meta.**) q̄ potentia que in vno et eodem est p̄or generatione et tpe. Vñ et **Ph̄s dicit in. ii. Perih̄er.** q̄ in ijs que contingit esse actu et p̄tate. ea que sūt actu sūt natura priora. et tempore posteriora. Circa sc̄dm vero scz circa rationē cōsiliij et p̄cepti cōsiderandum est q̄ p̄ceptum importat rationem debiti. Debitum autem est aliquid dupliciter. Vno modo s̄m se. et hoc modo finis ē debitus in vnoq̄ negocio. medicus em̄ p̄pter se debz querere sanitatem. Alio modo ē aliq̄d debitum p̄pter aliud. scz illud sine quo non potest perueniri ad finem. sic medicus debet indicere dietam in firmo sine qua non potest sana

ri. id vero quod ordinaſ in finem /
vt melius aut facilius ad finem oſ-
ſequat. ſi ſine hoc poſſit aliquantū
haberi ſinis / nō habet rationeſ de-
biti. ¶ **C**onſilia autē ſpūalis qui lege
diuina ordinaſ ē duplex. **Q**uus
quideſ pncipalis ſc3 adherere deo
per charitatē. vñ pncē ad **T**imo. i
dicē. ¶ **C**onſilia pcepti charitas ē. **A**-
lius autē ē ſinis ſc3arius quaſi di-
ſpoſitiuus. ſc3 puritas et reſtitu-
do cordis. que oſiſtit in interiorib3
actib3 aliaz vtutum. **Q**ñ **A**pſtus
dicē ad **R**o. vi. **H**abetis fructum
veſtrū in ſanctificatōeſ. ſic etiā in
generatōe naturali ſinis ē et ipſa
forma ſubſtantialis et vltima di-
ſpoſitio ad formā. **Q**ñ manifeſtus
ē qd pncipalia pcepta diuina ſūt
quideſ de dilectione dei et pximi vt
patet **M**at. xxi. ſc3aria vero de in-
teriori ſanctificatōe ſm illud pri-
me ad **T**heſſa. iiii. **N**ec ē volūtas
dei ſanctificatio veſtra. **O**mma ve-
ro alia que ſūt ſpūalis vite ordina-
tur in pcedēta ſic in finem. ſed du-
pliciter. **Q**uedā em ſūt talia ſine q
bus pcedēta fines eſſe nō pnt. et hec
cadūt ſb pcepto. ſic nō hēbis deoſ
alienoſ. nō furtū faciaſ. **Q**uedā
autē ſūt ſine quib3 ad pcedēta ſi-
nes pueniri pnt (vnde non cadunt
ſub pcepto) ſed qd p huiusmodi
facilius et melius puenit ad fines
pcedēta / danē de eiſ conſilia. ſic
patet de paupertate / virginitate /
et aliſ huiusmodi. **E**t ē ſimile. ſi
aliquiſ ex pcepto debet eſſe **R**o-
me certo die quotidie tenet ex de-
bito pcepti **R**omā ire. nō autē tene-
tur ex pcepto ire equoſ. qd ſine
hoc poſſet **R**omā puenire. tam ca-
dit hoc ſb oſilio inqntuſ equitan-
do facilius et melius puenit ad ſi-
nem. **I**ſis ergo viſis. patz defaci-
li quod querebat. ſi em oſparem3
oſilia ad pcepta finalia que ſunt
de dilectione dei et pximi et de inte-

riori cordis puritate / manifeſtum
eſt qd pcepta ſunt priora oſiliſ
naturaliter ordine pfectioniſ. ſic
actus naturaliter prior eſt potens
tia. et ſinis iſ que ſunt ad finem.
Sed oſilia naturaliter priora erūt
ordine generatiōiſ temporis. in
qntum ſc3 per oſilia ad puritatem
perfectam cordiſ et dilectioneſ dei
et pximi peruenimus. **S**i autē com-
paremus conſilia ad alia pcepta
que ordinaſ ex neceſſitate in pce-
dictoſ fineſ / ſic erit duplex conſi-
deratio. **N**am in conſiliſ neceſſe ē
vt includant pcepta. qui em om-
nia dimittit / nō rapit aliena. et q
virginitateſ ſeruat / non mechaf-
ſicut etiā qui equitat vadit. ſed nō
conuertitur. **E**rit autē vna compa-
ratio conſilioꝝ ad pcepta abſo-
lute conſiderata. **E**t hoc modo pce-
pta erunt ordine nature priora oſ-
iliſ. ſic genus eſt naturaliter pri-
us ſpecie. conſilia autē econuerſo
naturaliter ſunt priora pceptiſ.
ſicut ſpecies ſūt pces ſm natura
q3 genera vt ptz p **H**bm in primo
Phyſicoꝝ. **C**omparat em gen3
ad ſpeciem ſicut potentia ad actū.
Pcepta autē abſolute ſumpta
ſe habent per modum generiſ ad
obſeruatiā pceptoꝝ cū oſiliſ et ſi-
ne oſiliſ. ſic nō mechari ad nō me-
chari cū virginitate. et ad nō me-
chari cū mrimonio. et ire comune eſt
ad ire eqteſ et ad ire pediteſ. **A**lia
vero eſt cōparatio conſilioꝝ ad p-
cepta ſine oſiliſ obſeruata. ſic ſi o-
parem3 eūtē i eq ad eūtē q vadit
pedib3. **S**iſis ē em oſpatio virginiſ
ſeu oſtinētiſ ad mrimonio. et paupe-
riſ ppter chriſtū. ad eū q i ſeculo ſu-
iſ oſtēt3 ē. **E**t ſic ſiſt3 ordine nature oſi-
lia ſūt priora pceptiſ / tāq3 pfecta iſ
pfectiſ. nec oportet qd pcepta ſic ac-
cepta pcedāt naturalit3 i ordine gnatiō-
niſ et tēporiſ conſilia. nō em oportet
qd ille q vult oſtinētiāſ vel virginiſ

411

mitatem seruare / prius matrimo-
mo iungat. nec etiam oportet qd il-
le qui vult esse pauper ppter chri-
stum / prius secularem vitam agat.
in qua suis diuitijs sit contentus.
sic etiam non oportet qd ille qui vult
eques ire romam / prius vadat pedes.
et postea eques. sed melius est qd
a principio eques vadat. ¶ Et per
hoc patet responsio ad obiecta;

.xx. .q.

Hoc scdm sic procedit. Videlicet
qd peccata que sunt contra
precepta scdm tabule / sint
graviora peccatis que sunt contra pre-
cepta prime tabule. Peccatum est enim
contra preceptum scdm tabule contempto
bono incommutabili / commutabili bo-
no adherere. sic patet in furto et ad-
ulterio et alijs huiusmodi. Sed con-
temptus incommutabilis boni / est
peccatum contra precepta prime tabule.
quibus ordinamur ad exhibendam re-
uerentiam deo. ergo peccata que sunt
contra precepta scdm tabule includunt
peccata que sunt contra precepta prime
tabule. et aliquid addunt. ergo sunt
graviora. ¶ Pre. simonia est peccatum
maximum. sed simonia cum sit spes
auaricie est contra precepta scdm tabule.
ergo peccata que sunt contra precep-
ta scdm tabule sunt graviora. ¶ Sed
contra est qd peccata contra precep-
ta prime tabule sunt infidelitas et
desperatio. et alia huiusmodi que
sunt grauissima peccata. ergo pec-
cata que sunt contra precepta prime
tabule sunt grauiora. ¶ Ratio di-
cendum. qd formalis ratio peccati
mortalis consistit in auersione a deo.
si enim est inordinata conuersio ad bonum
commutabile sine auersione a deo /
non esset peccatum mortale. precepta
autem prime tabule sunt se directe ordi-
nant homines ad deum. vnde dicunt ad dile-
ctionem dei pertinere. et ideo peccata que
sunt contra precepta prime tabule / di-
recte et secundum se important auersionem

a deo. peccata autem que sunt contra pre-
cepta scdm tabule / per se quidem deo
ordinant nos principaliter circa bona com-
mutabilia circa que ordinant precep-
ta scdm tabule. ex consequenti autem
deordinant nos a deo. in vnoquoque autem
genere potissimum est illud quod est per
se. vnde peccata que sunt contra precep-
ta prime tabule secundum suum genus
sunt grauissima in genere peccato-
rum. ¶ Ad primum ergo dicendum.
qd contemptus dei per se intentus est in
peccatis que sunt contra precepta
prime tabule. sic autem non ex neces-
sitate includit in peccatis que sunt
contra precepta secunde tabule.
non enim ille qui fornicat intendit
hoc agere in contemptum dei. sed
intendit principaliter delectari. ad
quod consequitur / qd deum contemnat
preter principalem eius intentionem
nec mandata eius simpliciter transgreden-
do. ¶ Ad secundum dicendum. qd simo-
nia non est peccatum maximum sim-
pliciter. Sed maximum inter illa
que committuntur circa contractus
pecuniariorum. et hoc etiam est ex hoc
qd irreuerenter se habet homo ad
res sacras. in quo attingit peccata
que sunt contra precepta prime tabule

Demum de his que
pertinent specialiter ad quos-
dam hominum status. et pri-
mo de his que pertinent ad prelatos.
secundo de his que pertinent ad docto-
res. tercio de his que pertinent ad reli-
giosos. quarto de his que pertinent ad cle-
ricos. ¶ Circa primum quesita sunt tria. pri-
mo vtrum beatus Mattheus vocatus sit
statim de teloneo ad statum apostolatus
et perfectionis. Secundo vtrum ille qui eli-
gitur canonicus in episcopatum / melius faciat
at consentiendo electioni de se facte.
vel eam recusando. Tercio vtrum pla-
tus qui dat beneficium ecclesiasticum
cum alicui suo sanguineo sperans per
hoc suum genus exaltari et ditari /
committat simoniam;

Ad primum sic proceditur. Videtur quod beatus Mattheus non fuerit vocatus statim sed telongo ad statum Apfatus et perfectionis. dicit enim Grego. super Ezech. Nemo repente fit summus. sed status Apfatus et perfectionis euangelice est summus status humane vite. ergo Mattheus non fuit statim vocatus ad statum perfectionis et Apfatus. Sed contra est quod Hiero dicit super Mat. quod de publicano repente fit Apfatus. et Beda dicit super Lucam quod de publicano in Apfatum de telonario in euangelista est mutatus. Et quedam glossa dicit Lucam. v. quod nullam prorsus cogitationem vel respectum huius vite sibi reseruauit. quod est perfectionis euangelice. ergo statim vocatus est ad statum Apfatus et perfectionis.

Responso dicendum. quod questio ista ex verbis euangelii determinari potest. si enim loquimur de Apfatu manifestum est secundum narrationem Mat. Marci et Lucam quod dominus post uocationem Matthei aliquanto tempore spacio interiecto ex suis discipulis. xij. Apfatos elegit. inter quos unus fuit Mattheus. et sic patet quod statim in principio fuit vocatus ad discipulum christi. non autem ad Apfatum nisi secundum preordinationem christi qui eum in Apfatum sumendum disponebat. et secundum hoc intelligenda sunt uerba Hiero. et Bede. Si autem loquimur de perfectione euangelica sic manifestum est. quod statim a principio vocatus est ad statum perfectionis. dicit enim Lucam. v. quod surgens relictis omnibus secutus est eum. quod etiam ad disciplinatum christi pertinebat. secundum illud quod dicit Lucam. xiiij. Nisi quis renunciauerit omnibus que possidet non potest esse meus discipulus. Ad primum ergo dicendum. quod summum in uita humana potest accipi dupliciter. Uno modo secundum comparisonem status

tus ad statum. secundum quod in humana uita unus status est maior alio. et aliquis est summus. et sic nihil prohibet aliquid fieri repente summum id est attingere ad statum summum. et hoc apparet tam in seculari quam spirituali uita. inueniunt enim aliqui statim a puericia ad statum religionis qui est perfectissimus conuolasse. vel proprio arbitrio sic beatus Joannes baptista et beatus Benedictus. vel etiam deuotione prout sic illi qui monasterio traduntur a parentibus. sic enim non oportet ut aliquis in seculari uita exerceatur antequam ad religionem transeat. sicut non oportet quod aliquis exerceatur in laicali uita antequam clericus fiat. similiter etiam aliqui repente assumuntur ad regnum. uel ab ipsa puericia sicut Salomon et Josias reges iuda. uel etiam ex ultimo statu sicut Saul. Et ecclesiastes. iij. dicit. quod de carcere catenisque interdum quis ad regnum egreditur.

Alio modo potest accipi summum secundum comparisonem graduum in quibus proficit hic perfectio unius hominis. Et sic intelligit Grego. quod nemo repente fit summus. Dicit enim Augustinus super canonicam Joannis. quod charitas non mox cum nascitur perfecta est. nam ut proficiat nascitur. cum fuerit nata nutritur. cum fuerit nutrita roboratur. cum fuerit roborata proficit. contingit tamen quandoque quod unus homo incipit repente ab altiori gradu sanctitatis. quam sit summum ad quod contingit perfectio alterius hominis. ut patet de beato Benedicto de quo dicit Gregorius in secundo Dialogo. quod presentes et futuri omnes agnoscat quod Benedictus puer conuersationis gratiam a perfectione cepisset.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod melius faciat qui consentit electioni canonice de se facte quam qui eam recusat. Nam dicit Grego. xx. mora. Potestas cum prout

211

nō ex libidine amanda est. sed qñ aliquis p canonicā electionē Episcopale dignitatez adipiscit / non p̄cipit eā ex libidine . ergo debz eā amare . nō ergo debet eā recusare .

¶ S3 con ē quod Gre . dicit . xxviii . mora . Qz p̄latio p meliorē intē / tionē fugienda ē . **¶** S3 dicenduz / qz i eo qui electioni canonicę de se factę assentit / considerari p̄cipue debet quid intendat . si em̄ intendit aliquod tpale / puta honozē / diuitias / excutere se a iugo religionis / aut aliqd̄ huiusmodi / manifestuz est qz ē p̄ua intentio . vñ melius faceret si nō assentiret . si aut̄ intendit p̄fectū ecclesie / planū ē qz ē bona intentio . Vñ Augus . in . xix . de ciui . dei . In actione nō ē amāduz honoz in hac vita siue potentia / s3 opus ipsuz si recte atqz vtiliter sit id est vt valeat ad salutez subditoruz . & inducit illud Ap̄li qd̄ habetur . i . ad Timo . iij . Si quis Episcopatū desiderat bonū opus desiderat . **¶** Et tñ sciendū ē qz ad h̄ op̄ maxime requirit̄ idoneitas . qz vt Gre . dicit in pasto . Tantuz actio / nem populi debet actio transcendere p̄sulis / qñtū distare solz a grege vita pastoris . ad qd̄ humana fragilitas s̄m p̄prias vires sufficiens nō est . s̄m illud Apostoli . ij . Corin . ij . Et ad hęc quis tam idoneus / sed tñ ex auxilio gratię diuine / homines idonei et sufficētes reddunt̄ / sicut ipse postmodum s̄dit . Idoneos nos fecit ministros noui testamenti . potest ergo aliquis laudabiliter considerans p̄prium defectū ex humilitate officū p̄lationis recusare . sic Hieremias dicit . Nescio loqui qz puer ego sū . Postest etiā laudabiliter assentire ex fraterna charitate vt salutē aīaz p̄curet . sic Esaias q̄ dixit Esaię . vi . Ecce ego / mitte me . sed sic Gre . dicit i pasto . li . j . ca . vñ . Et i vtrog

est subtiliter intuentum . qz et is qui recusauit plene non resistit / et is qui mitti voluit ante se per altaris calculū purgatum vidit / ne aut nō purgatus adire sacra mysteria quisqz audeat / aut quē supra grā elegit sub humilitatis specie superne dispōm̄ contradicat . Quia ergo valde difficile est purgatum se quenlibet posse agnoscere / p̄lationis officium tutius declinat̄ . non tamen pertinaciter cū ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur / denegatur .

¶ Ad primum ergo dicendum / qz illud verbum Gre . non debet sic intelligi . potestas cū ex libidine non p̄cipit̄ amanda est / sed ita potestas cum p̄cipit̄ / non est amanda ex libidine . subdit em̄ . Sed ex longanimitate toleranda . **¶** Ad secunduz dicēd̄ / qz melior est intentio p̄lationem fugientium s̄m p̄prium desiderū . dūmodo nō assit necessitas ex pte imponentis hoc onus . Vñ Augus . dicit . xix . de ci . dei . Superior loc⁹ sine q̄ regi p̄p̄us nō p̄t̄ / etsi teneat̄ ita vt decz / tñ indeceter appetit̄ . oīū em̄ sanctū q̄rit charitas veritatis . negociū aut̄ iustum suscipit̄ n̄citas charitatis ;

.xxiii. .q.

¶ Terciu3 sic p̄cedit̄ . **¶** Videt̄ qz p̄latus qui beneficiū ecclesiasticū dat alicui suo sanguineo vel amico / vt alij eius sanguinei exaltē / simoniaz cōmittat . Est em̄ simonia studiosa volūtas emēdi vel redēdi aliquod spūale vel spūali anexū . s3 in casu p̄dicto videt̄ esse emptio et reditio rei spūalis . qz in h̄is nō p̄t̄ esse emptō & reditō i q̄b̄ ē liberalitas . hic aut̄ h̄ sperat̄ vt liberalit̄ recōp̄set . ergo ibi est simonia . **¶** Sed contra est quod Esaias dicit eiusdem xxxiii . ca . Beat⁹ q̄ excutit man⁹ suas ab oī munē . sup̄ q̄ di . glo . qz tri

plex ē munus . a manu . a lingua .
ab obsequio . quoz nullū ē in ppo
sito casu . ergo non est ibi simonia .

¶ Dicendū . q̄ cū simonia circa
emptions et venditionē consistat /
hic distinguendū videt̄ . q̄ si pla
tus intendit obligare eum cui dat
beneficiū ecclesiasticū ad aliquā re
compensationē tpalem faciendā
sibi vel suis sanguineis / intentō si
mionica est . intendit em quādam
tacitam venditionē . si vero nō intē
dat eū ad h̄ obligare / s̄ intēdat q̄
ille sibi vel suis p̄ria sponte tpalit̄
recompēset / est quedā p̄ua intētō
et carnalis . s̄ nō simionica . **¶** Ad
p̄mum ergo dicendū . q̄ s̄m p̄m
iij . Ethic . liberalitas nō ē circa quē
libet vsū pecunie . sed est circa da
tōnes ⁊ sūptus . Simonia aut̄ est
circa emptionē et venditionem ;

Dem̄de circa doctores que
sita sunt duo . primo si do
ctor sp̄ pdicauerit a docue
rit p̄ncipaliter p̄pter manē glori
am / vtz habeat aureolā si p̄mi
teat in morte . Sc̄do si ex doctrina
alicuius doctoris aliq̄ reuocent̄ a
meliori bono / vtz ille doctor tene
at̄ reuocare ;

.xxiii. .q.

Ad p̄mum sic p̄ceditur . Vi
det̄ q̄ ille q̄ semp̄ p̄pter in
anē gloriā docuit p̄ p̄mi
tētā aureolā recuperet . aureola ei
doctrinē debet̄ fructui sc̄z ouersio
ni fidelium . s̄m illud ad philippē
iij . Gaudiū meum ⁊ corona mea
sed potuit contingere q̄ ex p̄dicatōe
eius qui p̄pter manem gloriā p̄n
cipaliter pdicauit / secutus est fru
ctus ouersionis fidelium . ergo si p̄
mteat / debet̄ ei aureola . **¶** D̄re . si
cut v̄ginitati debet̄ aureola / ita et
doctrinē . sed si illa que cū sit v̄go
carne / mēte tñ ē corrupta / p̄mitē
tiā agat recuperat aureolā . ergo
pari ratōe ⁊ doctor q̄ p̄pter manē

gloriā pdicauit . **¶** Sc̄z cōn ē q̄ opa
mortua p̄ p̄mitētā nō reuiuiscūt .
sed opa istius doctoris p̄pter ma
nē gloriā pdicantis fuerūt mortua
id ē cū peccato factō . ḡ nō reuiu
scūt p̄ p̄mitētā ad p̄mū c̄sequē
dū . **¶** Dicendū . q̄ cū aureola i
portat quādā singularē excellētā
p̄mij / necesse ē q̄ p̄supponat aure
am sic compatiū p̄supponit pos
itiuū . et h̄ significat̄ **Exo . xxv .** vbi
dicit̄ . **¶** Facias sup̄ coronā aureā al
teraz aureolam . et ideo q̄ non me
ret̄ aureā id ē p̄mū eēntiale / non
meret̄ aureolā . q̄ aut̄ p̄pter manē
gloriā opant̄ / nō meret̄ p̄mum
eēntiale . q̄ receperūt mercedē su
am . vt dicit̄ **Mat . vi .** vñ nec me
ret̄ aureolā . **¶** P̄mitētā aut̄ resti
tuit homini p̄mia p̄us habita . nō
aut̄ c̄fert ei ea que nō habuit . nisi
in q̄ntū ip̄e motus p̄mitētē ē me
ritorius . vñ talis nō meret̄ aure
olā . **¶** Ad p̄mū ḡ dicendū . q̄ cū
sioni fidelium debet̄ aureola p̄suppo
sito merito eēntialis p̄mij . in eo q̄
pdicauit alio q̄n locū habz q̄d dicit̄
Mat . xvi . Quid p̄dest homi si vni
uersuz lucret̄ mūdū anime vero sup̄
detrimētū patiat̄ . **¶** Ad sc̄dm di
cendū . q̄ aureola v̄ginitatis debet̄
integritati carnis . que manet p̄
p̄mitentiam et ideo debetur virgi
ni p̄mitenti aureola . sed aureola
doctrinē debet̄ actui doctoris qui
transit . et ideo post p̄mitentiam
non debet̄ doctori nisi actus reite
retur ;

.xxv. .q.

Ad sc̄dm sic p̄ceditur . Vi
det̄ q̄ si per doctrinā alic
aliqui retrahent̄ a meliori
bono / q̄ ille teneatur suam doctri
nam reuocare . talis em̄ doctor in
sua doctrina facit scandalum acti
uum . quia doctor informat intel
lectum . intellectus autem info
rmat affectū . et p̄cōns actū . s̄ scan

211

dalum actiuum tenet^r quilibet res mouere. ergo talis doctor tenetur suam doctrinā reuocare. ¶ **P**reter spūalia sūt temporalib⁹ potiora. sed in temporalib⁹ vt Augus. dicit non dimittit^r peccatuz nisi restituat^r ablatū. ergo multo magis doctori q^o facit damnū in spūalib⁹ non dimittit^r peccatū nisi restituat^r ablatū. quod fit p^r reuocatione^m doctrine. ¶ **S**ed contra ē q^o Gre. dicit. Veritas nō ē dimittenda p^rpter scandalū. ¶ **R**esponsio dicendū. q^o hic distinguenduz videt^r. si em̄ doctor doceat falsam doctrinā / tenet^r eaz omnib⁹ modis reuocare. et maxie si ex ea spūale damnū sequat^r. Si vero doceat verā doctrinā / p^r ex ea sequi detrimentum spūale in auditorib⁹ dupliciter. Vno mō ex defectu ipsius qui docet. q^o doctrinam subtilē et altaz p^rponeret rudib⁹. q^o nō essent illius doctrine capaces. qui ex hoc detrimēta salutis incurrerēt. Contra exemplū Ap^li q^o dicit p^rme Corin. iij. Tang^o puulis in christo lac potū dedi vobis non escā. Alio modo q^o confuse et inordinate p^rponit non p^rferēs maiora minorib⁹. contra illud quod Gre. dicit in pasto. sic laudanda sūt bona summa ne dispergent^r vltima. Sic nutriēda sūt bona vltima / ne dum sufficere credunt. nequaquā tēdat^r ad sūma. et in his casib⁹ tenet^r doctor ex cuius doctrina damnū spūale accidit con̄ hoc damnuz remediū ponere in q^ontū p^r. exponēdo saltē doctrinā suaz. Alio mō p^r contingere ex auditorum defectu. puta si aliq^o docendo v^r in aliqua erronea inducerent homines p^r trāda religione. sic q^o putarēt q^o q^o cūq^o intrat talē religionē statim erit eq^lis meriti sic b^eus Petr⁹ et in b^e casu nō tenet^r cessare a sua doctrina. int̄re em̄ religionē p^rpter errorez nō ē mī⁹ bo^m q^o foris manē. vñ sic nō

retrahit hoīnes a meliori bono talis doctor. Et hoc est quod Gre. dicit in pasto. sic incauta locutio in errozē p^rtrahit / ita indiscretū silentiū eos qui erudiri poterāt in erroze derelinquit. Et p^r hoc patz responsio ad obiecta;

DEmde circa religiosos q^o sita sūt duo. p^rmo vtz religiosi teneant^r patient^r tolerare iniurias sibi factas. sc̄do vtz ille q^o iurat se non intratur religionem / possit licite religionez intrare;

.xxvi. .q.

HD p^rimum sic p^rceditur. Videtur q^o religiosi nō debeāt tolerare suos impugnatores. in impugnatoe em̄ p^rfectoz viroz deus impugnat. vñ domi⁹ Saulo p^rsequēti discipulos christi dixit Actū. ix. Saule saule q^o me p^rsequeris. sed p^rfecti viri non debēt impugnatores dei tolerare. ergo neq^o impugnatores p^rprias. ¶ **P**reter q^olibz p^rfect⁹ debz obuiare n̄s que statui p^rfectionis p^riu dicāt et derogant. Vñ Ap^lus dicit sc̄de Corin. vi. Vt nō vitupet^r ministeriū nostrū. sed p^r hoc q^o p^rfecti impugnant^r statui p^rfectionis derogat^r. ergo p^rfecti viri nō debēt tolerare suos impugnatores. ¶ **S**ed con̄ est quod Gre. dicit. Nō sum⁹ p^rfecti si alioz inordinaciones ferre nō possumus. ¶ **R**es^o dicendū. q^o p^rfecti viri dupliciter impugnari possūt. Vno mō q^ontū ad p^rsonas p^rprias. vtpote cū inferūt^r eis iniurię p^rsonales. Alio modo possunt impugnari q^ontuz ad statū eoz. vtpote cū aliq^o verbis vel factis / p^rfectionis statui derogant. et hec duo tangunt^r Luce. ij. nōne diuites per potentiam opprimūt vos? q^o p^rtinēt ad p^rsonales iurias. nōne ipi blasphemāt bonū nom^o q^o i uocatū ē s^r vos q^o p^rtinēt ad reli

gionem vel statū. In iniurijs ergo psonalibz decet pfectos viros esse maxime patiētes. vt sint etiā pati plura sufferre s̄m illud **Mat. v.** si quis percussit te in vnā maxillā p̄be ei et alteraz. Statū vero suum impugnare nō debent pati. sed qñ tuz possunt resistant. hoc em̄ v̄gēt in iniuriā. **Dñ** cōn quosdam dicit **Exch. xiiij.** Non ascēdistis ex aduerso nec opposuistis vos murum p̄ domo israel. Et ideo dñs iniurias que cōn hūanitatez eius inferebāt patienter tolerauit. sic cuz iudei dicebāt. Ecce hō vorax et potator vim. vt habet **Mat. iiii.** Et sic cū diabolus ei dixit mitte te deorsum quod videbat ad p̄piaz iniuriā ptinere. sed iniurias dei non tolerabat. **Dñ** phariseos dure redarguit **Mat. xii.** qz dicebāt qz in beelzebub eieceret demonia. qd̄ ptinebat ad iniurias spūssancti. Et similiter cuz diabolus ei dixit. hec omnia tibi dabo si cadēs adoraue ris me. quod ad iniuriā dei ptinebat. statim em̄ eū repulit dicens. vade retro sathana vt habet **Mat. iiii.** **Ubi** **Chriſt.** dicit. Illius discam⁹ exēplo nostras quidē iniurias magnanimiter sustinere. dei autē iniurias ne vsqz ad auditū sufferre. qm̄ in p̄piaz iniurijs eē quēlibz patientē landabile est. iūrias autē dei dissimulaē nimis impiū ē. et p̄ hoc patz rñsio ad obiecta;

Adiscōm sic p̄cedit. **Videſ** qz ille q̄ iurauit se nō intras tuz religionē nō possit licite intrare. om̄is em̄ obligatio licita est adimplēda. sed licitū erat isti nō intrare religionē. g° cū ad h̄ iuramēto se obligauit. videſ qz teneat nō intrare. **Sz** cōn ē. qz nullū impedimētuz spūal̄ p̄fect⁹ ē ex deo. s̄ iuramētū ē ex deo. g° p̄ iuramētū nō impediē spūalis p̄fectus

intrādi religionem. **U**bi dicēduz qz obligatio tripliciter potest se habere. qñqz em̄ ē illicita obligatio & de re illicita. puta cū aliquis iurat se fornicatur⁹. et tale iuramētū nō tenet homo adimplere. nec etiā licitū ē adimplere. **Quādoqz** vero ē obligatio licita et de re licita. puta si aliquis iurat elemosynam se daturum et tale iuramentum p̄terire non licet. **Quādoqz** vero est obligatō illicita sed de re licita. puta cū aliquis iurat se non facturuz aliquod maius bonum quod tam facere non tenet. puta non ieiunare vel non dare aliquā elemosynā vel religionē non intrare. tunc em̄ illud ad quod iuramento se obligat licitū ē. sed tñ obligatio ē illicita. et p̄ hoc homo qñtum in se est obfirmat se contra gratiā spūssancti. que facit hominem in suo corde ascensionē disponere. **Vnde** tale iuramentum licite potest homo adimplere abstimēdo ab illo bono qd̄ facere non tenet. **Non** tñ cogit⁹ ex illo iuramento ad hoc qz impleat quod iurauit. qz iuramētū ad hoc qz sit obligatoriuū debet habere tres comites. scz iudiciū / iusticiam / & veritatē. vt habet **Diere. iiii.** **Quic** aut iuramento deest iudiciū discretiōis. qz vergit in deteriozem exitum. retrahēdo a maiori bono.

Et p̄ hoc patz rñsio ad obiecta;

Dem̄de circa clericos quē situm est vnum. **Utrum** liceat clerico qui tenet⁹ ad horas canonicas dicere matutinas sequentis diei de sero. **Et** videt⁹ qz non. dicitur enim **Ecclesiasticū. ij.** **Las**ciuus et imprudens non seruabit tempus. sed iste in dicendo matutinas nō obseruat tēpus. cū em̄ dies incipit a media nocte. videſ qz matutinas sequentis diei dicat in die p̄cedenti. ergo videt⁹ s̄ ad

lasciuam et imprudentiam pertinē.

Sed contra deus est clementior quolibet homine. sed homo nō imputat debitori in culpam si debitū reddat sibi ante tēpus. ergo multo minus deus. **R**ñsio dicendū. q̄ hic cōsideranda est intentio eius qui p̄uenit tēpus in matutinis dicendis vel ī quibuscūq; horis canonicis. si em̄ hoc facit p̄pter lasciuam vt sc̄z liberius z quietius sōs nolentis et voluptati vacet. non ē absq; peccato. si vero hoc facit p̄t necessitatem licitarum et honestarū occupationum. puta si clericus ā magister debet videre lectōs suas de nocte vel p̄pter aliq̄d aliud huiusmodi. licite potest de sero dicere matutinas et in alijs horis canonicis tempus p̄uenire sicut etia; hoc in solemnib; fit ecclesijs. quia melius est deo vtrunq; reddere sc̄z et debitas laudes et alia honesta officia. q̄ q̄ p̄ vnuz aliud īpediat.

Ad primum ergo dicendum. q̄ q̄ntum ad contractus et alia huiusmodi. dies incipit a media nocte. sed q̄ntum ad ecclesiasticū officium et solemnitatum celebritates incipit dies a vesp̄is. vnde si aliquis post dictas vesp̄as z cōpletorium dicat matutinas iam s̄ p̄tinet ad diem sequentem;

¶ Quodlibetū. vi.

Questio nostra circa tria d̄sabat. primo circa ea que pertinent ad naturam. secundo circa ea q̄ ad culpam et ad gratiam pertinent. tercio circa ea que pertinent ad gloriam et ad penā. Circa p̄mū q̄rebat p̄mo de pertinētibus ad naturā icreatā. sc̄do de pertinētibus ad naturā creatā. Circa naturā icreatā q̄rebat duo. p̄mo an senarij numerus s̄m quē omnes creature dicuntur perfecte sit creator vel creatura. secundo de ratiōni

bus idealibus que sunt in mente diuina. vtrum per prius respiciāt exēplata sc̄z creaturas ratione sue singularitatis vel rōne nature specialis vel specificę; .i. .q.

Ad primum sic proceditur. Videtur q̄ p̄dictus numerus senarij sit creator. remota em̄ omni creatura. p̄fectō non remanet nisi in creatore. sed remota omni creatura facta in operibus sex dierum. remanet p̄fectio in numero senario. vnde dicit Augustinus quarto super Genesim ad litteram. si illa nō essent sc̄licet opera sex dierum. p̄fectus ille esset sc̄licet senarius. nisi autē ille p̄fectus esset. illa s̄m eum p̄fecta non forent. ergo senarij numerus est creator. Sed dicebatur q̄ Augustinus loquebatur de senario quantum ad ideam senarij que est in mente diuina. Sed contra. sicut remotis omnibus creaturis remanet p̄fectio in idea senarij. ita remanet idea lapidis in mente diuina. ergo in hoc non habet numerus senarius aliquā p̄minentiam ad lapidem. quod tñ videt esse contra August. intentionem.

¶ D̄r. q̄d est p̄manentior omni creatura. nō ē creatū sed creator. sed senarius nūc est p̄manētōr celo z terra q̄ tñ vident esse p̄manētissime creature. Dñ dicit August. iij. sup Gen. ad l̄r̄az. Is facilius est celū et terram transire q̄ s̄m senariū nūc fabricata sūt. q̄ effici posse vt senarij nūc nō suis p̄tib; compleat. 8° senarij nūc nō ē creator s̄ creator. **¶** S̄z cont̄. creatoris p̄fectō nō cōsistit ex aliq̄b; p̄tib;. nec ē in eo aliq̄d h̄ns p̄tes. s̄ sic dicit August. ī eodē li. Inueni; senariū nūc eē p̄fectū ea rōe. vt suis p̄tib; compleat. 8° senarius nō ē creator s̄ creatura. **¶** S̄z d̄r. q̄ s̄m Auicennā in sua meta. t̄plex ē alicuius cōsi